

Međunarodno arhivističko savjetovanje Arhivističkoga društva Srbije *Tara 2018.: Arhivi u elektronskom okruženju.*

Tara, Srbija, 10. – 12. listopada 2018.

Arhivističko društvo Srbije drugi je puta za redom organiziralo savjetovanje međunarodnoga karaktera u listopadu 2018, ovoga puta pod naslovom *Arhivi u elektronskom okruženju*, želeći se priključiti međunarodnoj arhivskoj zajednici koja već niz godina daje naglasak upravo navedenoj temi, odnosno, pravilnije bi bilo reći: mnoštvu tema koje iz navedenoga proizlaze. Program je bio organiziran u tri dana, s ukupno 27 održanih izlaganja organiziranih u dvije podteme: *Arhivi u elektronskom okruženju – elektronski dokument i elektronsko arhiviranje, te Arhivska služba danas – analiza stanja, pitanja, prijedlozi, rješenja*.

Događanja prvoga dana obuhvatila su protokolarne i kulturno-društvene programe: svečano otvaranje skupa, otvaranje izložbe *Kriva Drina* autora Željka Markovića iz Istorijškoga arhiva Užice, te zajedničku večeru.

Drugi je dan, razumljivo, okupio većinu prisutnih međunarodnih predavača, pa su tako o određenim temama izvijestili, osim šest arhivistica/arhivista iz Srbije, također po dvojica arhivista iz Slovenije i Hrvatske, te jedan iz Bosne i Hercegovine.

Izlaganja srpskih arhivista pokazala su da itekako postoji svijest o potrebi sustavnoga bavljenja *elektronskim* (elektroničkim) gradivom, ali da je Republika Srbija tek dijelom navedenu problematiku popratila i zakonodavnim okvirom. O tome je okviru vrlo sustavno te popraćeno argumentiranom kritikom, kao i argumentiranim pohvalama oko dobrih rješenja, govorila Milena Popović Subić iz Arhiva Vojvodine (Novi Sad). Neposredno prije nje, izlaganje je održala Jasmina Živković iz Istorijškoga arhiva u Požarevcu, koja je upozorila na priličnu neujednačenost proklamiranih strategija i planova u odnosu na stvarno stanje u praksi, naročito naglasivši nedostatak potrebnih kompetencija jednako kod stvaratelja/posjednika gradiva, kao i u arhivskim ustanovama. Donekle su je demantirale kolegice Svetlana Perović Ivović iz Arhiva Jugoslavije (Beograd), Marija Todorović iz Istorijškoga arhiva Šumadije (Kragujevac), te mr. sc. Mirjana Bogosavljević iz Arhiva Srbije (Beograd), iznijevši u svojim izlaganjima nekoliko primjera dobre, već ustaljene i razrađene prakse određenih projekata digitalizacije. Pri tom Perović Ivović digitalizaciju promatra prvenstveno s pozicije preventivne zaštite izvornoga konvencionalnoga gradiva, dok Todorović naglašava značaj javnoga digitalnog/digitaliziranog gradiva u svrhu uspostave odgovarajućih javnih servisa za građane. Bogosavljević je pak u svome izlaganju iznijela konkretan primjer projekta digitalizacije, tj. opis jednog softvera (*Archivematica*) za upravljanje digitaliziranim gradivom. Riječ je o besplatnom softverskom paketu baziranom na međunarodnim arhivističkim standardima (razvijen kroz Atom-projekt

Međunarodnoga arhivskog vijeća), a autorica je naglasak stavila na mogućnosti koje se pružaju bez velikih ulaganja u IT resurse. Slobodanka Cvetković iz Istorijškoga arhiva Požarevac i Saša Cvetković iz OŠ Jovan Cvijić iz Kostolca, u svome su izlaganju prikazali mogućnosti koje pružaju elektronički zapisi (gradivo) u sustavu javnoga obrazovanja.

Adnan Tinjić iz Arhiva Tuzlanskoga kantona te Saša Đikić iz Arhiva Republike Srpske svojim su nas izlaganjem upoznali s pregledom stanja informatizacije arhivske službe u Bosni i Hercegovini, dok se Josip Mihaljević iz Hrvatske (Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje) pozabavio konkretnim i praktičnim pitanjem zaštite dokumenata pohranjenih u PDF-formatu, koji se u određenom smislu koristi kao standard za digitalno poslovanje. Bojan Cvelfar, direktor Arhiva Slovenije, ovom je prigodom izložio recentno stanje uspostave slovenskoga e-arhiva. U svom se izlaganju dotakao svih faza procesa: predaja elektroničkoga arhivskog gradiva (eAG) u nadležne arhive, stručna obrada, dugoročna pohrana sukladno važećoj legislativi, te učinkovito upravljanje i upotreba eAG. Prilog osvjetljava prva praktička iskustva o preuzimanju eAG od strane Arhiva Republike Slovenije, te početke razvoja slovenskoga elektroničkoga arhiva, vezano uz studiju izvodljivosti, strategiju i plan implementacije razvoja, kao i međunarodne standarde (ISO 14721, inače poznatiji kao referentni model OAIS, te ISO 20625, koji detaljnije definira sam proces predaje arhivskoga gradiva). Sljedeće izlaganje kolega Ivana Frasa i Miroslava Novaka iz Slovenije (Maribor) upoznalo je prisutne s konkretnim preuzimanjem gradiva jednoga projekta (MARI-BOR 2012 – Europska prijestolnica kulture). Konkretnan je postupak predstavljao izazov budući se gradivo sastojalo od niza hibridnih zapisa, a kako je bila riječ o projektu kojega su nositelji bili niz pravnih subjekata, arhivisti su se našli i u poziciji propitkivanja osnovnih arhivističkih koncepata stvaratelja/imatelja/posjednika, potom pitanja o pohrani interaktivnih elektroničkih sadržaja, i dr. Stjepan Prutki iz Hrvatske (Vukovar), iznio je pregled stanja postupka digitalizacije i razvoja s njome povezane problematike procesa zaštite i dostupnosti izvornoga arhivskog gradiva u Republici Hrvatskoj, a posebno je ukazao na razvoj institucija nekadašnje Vojne krajine u 18. i 19. stoljeću na području tadašnjih kraljevina Hrvatske, Slavonije i Dalmacije.

Sljedeći dan Savjetovanja većinom je „pripao“ srpskim kolegama, koji su s različitih aspekata iznijeli svoje stavove o recentnom stanju arhivske službe u Srbiji, a dijelom su im se vlastitim iskustvima pridružili i kolege iz Crne Gore i Hrvatske. Tako je Boško Rakić iz Istorijškoga arhiva Kraljevo u svojem izlaganju iznio ukupni presjek raznih premisa službe: zakonski okvir, pravni status, organizacija i financiranje, kompetencije kadrova, te metodologije stručnoga rada. Zoran Stefanović iz Arhiva Vojvodine ukazao je na problematiku strukturiranja arhivskih fondova Republike Srbije, dakle njihovu klasifikacijsku shemu, koja je u uporabi već više desetljeća ali i dalje nije razriješila niz nedoumica koje se pojavljuju prilikom svrstavanja određenih fondova u neku klasifikacijsku skupinu, a

čini se da se problemi javljaju napose s fondovima na području Autonomne pokrajine Vojvodine. Jugoslav Veljkovski (Istorijski arhiv Grada Novoga Sada) i Jasmina Latinović (Istorijski arhiv Beograd) ukazali su na potrebu izrade orijentacijskih lista kategorija registraturnoga (dokumentarnog) gradiva kod imatelja/stvaratelja. Autori u svome radu zauzimaju stav da su odgovarajuće liste/popisi gradiva s rokovima čuvanja od iznimnoga značaja za operativno rukovanje gradivom kod imatelja/stvaratelja i kao takvi nužni za primjerenu zaštitu gradiva u nastajanju, a jednako tako omogućavaju ponovnu uporabu podataka odmah po preuzimanju arhivskoga gradiva u nadležnu arhivsku ustanovu. Arhivistica Vanda Vojvodić Micova u fokus je stavila ulogu arhivista u kreiranju povijesne svijesti naroda, čime se donekle odmakla od temeljnih pitanja arhivske struke i arhivističke znanosti, te svojim izlaganjem – ali uglavnom površinski – više zahvatila sociološka, kulturološka, a dijelom i politička te psihološka pitanja. Nasuprot tome, Tatjana Segedinčev iz Istorijskoga arhiva Subotica odlučila se za usko stručnu temu o evidencijama u arhivima, koji su poslužili i za nova dva sveska izdanja *Vodiča kroz arhivske fondove Istorijskog arhiva Subotica* (XVIII/1 iz 2012., te XVIII/2 iz 2015. godine). Vladimir Ivanišević iz Arhiva Vojvodine sadržajem svoga rada omogućio je nešto širi pregled ukupne arhivske službe u Vojvodini, saževši pregled rada Matične službe navedenoga arhiva u razdoblju 1970 - 1990, koji je u tadašnjoj Socijalističkoj autonomnoj pokrajini Vojvodini imao status matičnoga arhiva. Kao takav, obavljao je tipične zadatke matične ustanove za određenu djelatnost: pratio je i proučavao uvjete rada arhiva na području svoje nadležnosti, pripremao programe rada arhivske službe i predlagao mjere za unapređenje stručnoga rada arhiva. Sličnu tematiku, ali za nešto kasnije razdoblje (2004. – 2016.) i s pojedinačnim statističkim podatcima, u svome je izlaganju obradila i Ljiljana Dožić iz istoga arhiva.

Ivo Orešković iz Državnoga arhiva u Dubrovniku (Hrvatska) slikovitim je nastupom ukazao na usud mnogih, uglavnom manjih mjesta s područja nekadašnje SFR Jugoslavije, koja su se vođena lokalnim politikama i političarima nastojala svidjeti tadašnjim političkim elitama, te iz svojih postupanja pokušala ishoditi maksimum benefita za svoje mikro-okruženje. O svim takvim manje-više formalnim i lokalno folklornim eskapadama – naravno – najbolje doznajemo iz arhivskoga gradiva. Jasminka Marković iz Istorijskoga arhiva Kraljevo ukazuje na nužnu potrebu dodatnoga – alternativnog financiranja arhivskih ustanova u Republici Srbiji, budući proračunska sredstva – uostalom – kao i u većini zemalja pa i tzv. razvijenoga zapada, nisu dovoljna ni za redovno poslovanje, a pogotovo ne za ikakav značajniji razvoj. Rad intrigantnoga naslova *Arhivski depo – mjesto za kulturnu baštinu ili birokratski otpad?* predstavio je Zoran Vukelić iz Istorijskoga arhiva Subotice, problematiziravši pri tom odnos arhiva spram recentnih stvaratelja/posjednika, odnosno, postavljajući pitanje da li je, kada i kako, birokratizirani način razmišljanja zahvatio područje koje – po njemu – primarno pripada kulturi. O obradi, digitalizaciji i korištenju dvaju specifičnih fondova govorili su

Miodrag Jovanović (Istorijski arhiv Srednjega Pomoravlja) te Maja Nikolova (Pedagoški muzej, Beograd), dok su preglednije radove još predstavili Branka Janačković i Dragana Stanisavljević (Istorijski arhiv „31. januar“ u Vranju) s temom značaja izrade i objavljivanja obavijesnih pomagala, potom Mirjana Obradović i Zorica Netaj s temom izdavačke i izložbene aktivnosti Istorijskoga arhiva Beograda, dok se Milena Jovanović i Suzana Petrović zadržavaju isključivo na fizičkoj zaštiti gradiva Istorijskoga arhiva u Vranju. O organizaciji arhivske službe u Crnoj Gori pregledno je izvijestila Karolina Kapisoda, radom koji je nastao u suradnji s kolegom iz Državnoga arhiva Crne Gore, Ivanom Martinovićem.

Za sudionike organiziran je i poludnevni izlet na HE Perućac, a skup je završio usvajanjem 20 zaključaka, koji se mogu pogledati na poveznici: <http://arhivistickodrustvosrbije.org.rs/index.php/s-v-v-nj/s-v-v-nj-2018>.

Silvija Babić